

Kulturdepartementet
Kirkeavdelingen
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Dato: 06.11.2014

Vår ref: 14/6397 - FKN (14/31524)

Deres ref: 14/2218-

Høringsvar fra Hamar biskop - Staten og Den norske kirke - et tydelig skille

Hamar biskop støtter i hovedsak innholdet og intensjonene i Kulturdepartementet sitt høringsnotat. Hamar biskop har følgende merknader til høringsnotatet.

Høringsfrist og tempo på endringene

Endringene i kirkeordningen berører folket sterkt. Folkets tilhørighet til kirken er sterk fordi denne tilhørigheten er basert på de dypeste følelsene i livet; ved fødsel, død, det å bli voksen og ved høytider. Arbeidet med ny kirkeordning må ta vare på denne tilhørigheten og ikke svekke eller provosere den.

Vi er derfor enig med departementets mål om å sikre gode involveringsprosesser, brede flertall, kontinuitet og fortsatt skrittvis utvikling. Det er viktig at soknene gis reel mulighet til å delta i denne grunnleggende prosessen med å forme kirken.

3.3 Den norske kirke som rettssubjekt

Hamar biskop er tilfreds med at høringsnotatet legger vekt på å bevare soknet som den grunnleggende enheten i Den norske kirke, og at det etter dette får videreført sin selvstendighet som eget rettssubjekt. Krav om soknets selvstendighet kom tydelig frem under Kirkerådets høring om kirkeordning i 2012.

Det er nødvendig for soknets selvstendighet å avgrense kirkens nasjonale og regionale organer fra å ha en alminnelig organisasjons- og instruksjonsmyndighet overfor soknets organer. Samtidig er det viktig å videreføre forutsetningen om at soknene er uløselig knyttet til det nasjonale rettssubjektet som trossamfunn.

Hamar biskop mener det er uheldig å betegne det nasjonale rettssubjektet «Den norske kirke». Det er soknene som samlet sett utgjør hovedelementet i det som i dag forstås som «Den norske kirke». Den foreslåtte § 2 bør omformuleres for å tydeligere få frem at det er to likestilte rettssubjekt som omtales. Hamar biskop viser til Kirkerådets omtale av denne problemstillingen.

Kirkemøtet får overført mye ny myndighet. Soknets stilling vil bli svekket dersom Kirkeloven åpner for at Kirkemøtet skal kunne komme med andre pålegg til soknet enn det som er hjemlet spesifikt i loven. Hamar biskop støtter at siste del av § 9 («...og utfører for øvrig de oppgaver som til enhver tid er pålagt av Kongen eller departementet.») blir tatt ut, og at Kirkemøtet ikke erstatter «Kongen eller departementet» i denne paragrafen.

3.4 Kirkemøtet

- a) *Kirkemøtet opptrer på vegne av rettssubjektet for Den norske kirke når det ikke er fastsatt noen annet i lov eller i medhold av lov.*
- b) *Kirkemøtet kan delegerer oppgaver til nasjonale og regionale organer (også prostene) men ikke til soknenes organer (menighetsråd og fellesråd)*
- c) *Forslag til endringer i Kirkeovens § 24 (jamfør Høringsnotatet s. 25 og s.101-102)*

Hamar biskop støtter forslag til ny § 24 med ett forbehold. Vi vil løfte opp betydningen av maktbalanse og maktfordeling i kirken. Det har frem til nå vært en god balanse av makt mellom ulike organer og ulike nivåer i kirken. Mens soknet bevarer sin selvstendighet i forslag til ny lov, overtar Kirkemøtet myndigheten som i dag er delegert bispedømmene fra departementet. Dette åpner for at sentralkirkelige organ kan overstyre regionalt mangfold og egenart som bispedømmene frem til nå ivaretar.

Hamar biskop ber departementet gjøre vurderinger i neste høringsnotat omkring tildeling av mer myndighet til bispedømmet.

3.5 Kirkerådet

Hamar biskop støtter forslaget om at Kirkemøtet skal kunne endre på antall medlemmer som blir valgt til Kirkerådet. Vi støtter også forslaget om at Kirkemøtet kan fastsette regler som gjør at Kirkerådet blir ansvarlig overfor Kirkemøtet som et profesjonelt styre som kan skiftes ut i funksjonstiden.

Hamar biskop mener at det i tillegg bør lovfestes at alle bispedømmeråd bør være representert i Kirkerådet.

3.6 Bispedømmerådet

- *Kirkemøtet og Kirkerådet kan delegerer oppgaver til bispedømmerådet. Menighetsråd og fellesråd kan også overlata oppgaver til bispedømmerådet. Kirkeovens § 23*

Forslagene i loven unnlater å bestemme bispedømmets oppgaver og ansvar. Lovforslaget fastholder soknets ansvarsområde, men sier ikke noe nytt om bispedømmets. Summen av departementets forslag kan innebære en forskyving av maktbalansen i kirken til fordel for sentrale organers mandat. De fleste av statens nåværende kirkelige oppgaver legges til det nye sentrale rettssubjektet uten nærmere begrunnelse. Hamar bispedømmedømmeråd ber departementet utrede nærmere å gi bispedømmene et selvstendig oppgaveansvar. Bispedømmerådets oppgave er å fremme virksomheten i soknene, mens biskopen har tilsyn med soknene. Demokratisk votum og nærhet til soknene gir, sammen med økonomiske virkemidler og vedtaksmyndighet, biskop og bispedømmeråd gode forutsetninger for å utføre disse oppgavene. Dette ansvaret må ikke sentraliseres til Kirkemøtet eller bare delegeres fra Kirkemøtet.

Hamar biskop mener det i hovedsak må være Kirkemøtet som delegerer oppgaver til bispedømmerådene. I den grad en skal åpne for delegasjon fra Kirkerådet, må dette være forstått som det valgte Kirkerådet som har fått myndighet av Kirkemøtet til dette på bestemte områder. På andre områder må det være opp til bispedømmerådene selv å ta stilling til hvordan en vil nå de mål som Kirkemøtet har satt. Det er det demokratiske øverste organ som fastsetter oppgavene som delegeres til regionale og sentrale deler av kirken som handler på vegne av rettssubjektet for Den norske kirke. Hamar biskop foreslår å endre forslag til §23 ved å stryke «eller Kirkerådet».

For å tydeliggjøre muligheten for overføring av oppgaver mellom de ulike nivåene i den kirkelige rådsstruktur foreslår Hamar biskop følgende tillegg til:

§ 23: *Bispedømmerådet utfører for øvrig de oppgaver som etter avtale blir overført det av det enkelte menighetsråd, kirkelige fellesråd eller Kirkemøtet.*

§ 9: *Menighetsrådet utfører for øvrig de oppgaver som etter avtale blir overført det av det bispedømmerådet, kirkelige fellesråd eller Kirkemøtet.*

§ 14: *Fellesrådet utfører for øvrig de oppgaver som etter avtale blir overført det av det enkelte menighetsråd, bispedømmeråd eller Kirkemøtet.*

§ 24: *Kirkemøtet utfører for øvrig de oppgaver som etter avtale blir overført det av det enkelte menighetsråd, kirkelige fellesråd eller bispedømmeråd.*

Det er viktig å ikke undergrave den demokratiske forankringen. I en modell der bispedømmerådene som folkevalgt organ blir svekket, står en i fare for også å svekke interessen for å delta i valg av bispedømmeråd.

Vi må skille mellom på hvilke områder en tenker delegasjon. For eksempel vil det på områder som valg av fellessystem innen administrative hjelpemiddel, personalforvaltning være viktig at Kirkerådet har redskap til å pålegge alle å ha felles system.

Valg av satsingsområder og prioritering innenfor forskjellige fagområder må defineres nedenfra i større grad enn ovenfra. Hvilken kompetanse og støttefunksjoner en har behov for må defineres ut fra soknene sine behov, og ikke bare ut fra Kirkemøtet, Kirkerådet eller Bispemøtet sine prioriteringer. Her bør bispedømmerådene ha et selvstendig ansvar. Det er avgjørende å finne en tjenlig maktbalanse. Lovforslaget er for upresist. Det synes i for stor grad å legge opp til en over/underordning som ikke er demokratisk forankret.

Samspill og koordineringsansvar vil på mange områder være mer tjenlig enn delegering. Kirkerådet kan ha en koordinerende, eller delegerende rolle i å fordele fellesoppgaver mellom sentrale og regionale råd. Det kan være å samle økonomikompetansen i et eller flere bispedømmer, bygge ned fagavdelinger i Kirkerådet og lage kompetansemiljø regionalt.

4.2 Overføring av arbeidsgivermyndighet fra staten til kirken

Hamar biskop støtter at Kirkemøtet bør få myndighet til å organisere prestetjenesten og regulere arbeidsgiverfunksjonene for dagens statsansatte, inntil ny kirkeordning er vedtatt.

4.3 Kirkemøtet kan gi myndighet til en arbeidsgiverorganisasjon

Hamar biskop støtter at det er lagt opp til en ryddig overgang fra stat til kirke for prester og andre tilsatte i bispedømmeråd/sentralkirkelige råd. Det er rimelig at Kirkemøtet bestemmer hvordan dette skal ivaretas i en framtidig kirkeordning, og melder seg inn i en arbeidsgiverorganisasjon. Det er viktig at arbeidsmiljøloven og annen arbeidsrettslig lovgiving skal gjelde i en offentlig finansiert kirke.

5.2. Særskilt lovregulering av prestenes tjeneste.

Hamar biskop støtter forslaget om å lovfeste soknets rett til prest, ettersom det vil være avgjørende for at en fortsatt skal ha en landsdekkende folkekirke. Vi støtter også at loven bekrefter kommunens plikt til å finansiere den lokale kirken. Hamar biskop vil samtidig fremme forslag om et tillegg til § 2 for å styrke rettighetene til soknet:

Soknet skal betjenes av prest som sikrer soknets medlemmer mulighet for regelmessig gudstjenestefeiring, tilgang til kirkelige handlinger og nødvendig samordning med soknets virksomhet.

Hamar biskop foreslår også et tillegg i § 34 for å tydeliggjøre soknets rett til prest:

Soknets organer skal medvirke ved tilsetting av prest i eget sokn.

Prestens faglige uavhengighet følger av ordinasjonen, men har til nå vært ivaretatt av loven. Ordinasjonen er en personlig forpliktelse som ikke er knyttet bare til et arbeidsforhold. Presten er prest heile livet, så lenge han/hun ikke sier fra seg ordinasjonen eller blir fratatt presterettighetene. Selv om kirken og Staten skiller lag, vil prestene være forpliktet på lovtekster om blant annet taushetsplikt og myndighet til vigsel.

Hamar biskop støtter høringsnotatets lovforslag om at all prestatjeneste skal organiseres slik at prestene kan utøve sin tjeneste i samsvar med ordinasjonens forutsetninger og forpliktelser.

En konsekvens av denne frihet er at prestatjenesten må organiseres i en egen linje og ledes av en biskop. Hamar biskop ber departementet utrede nærmere om lovfestede oppgaver og ansvar bør legges til bispedømmet slik at biskop og bispedømmerådet til sammen har ressurser for å ivareta et utviklings- og tilsynsansvar.

5.3 Regulering av biskopenes og prostenes tjeneste.

Hamar biskop vil også understreke betydningen av at biskopen/Bispemøtet fortsatt blir selvstendig og ikke underordnet Kirkerådet.

Det er viktig at alle de tre ulike stillingskategoriene innen prestatjeneste er nevnt i §2 i kirkeloven. Det har i noen sammenhenger blitt stilt spørsmålstegn ved om det er nødvendig å ta med prostetjenesten i denne paragrafen. Prostetjenesten viktig for biskopen sin tjeneste.

6.0 Regler om klage

Departementet kan ikke lenger være klageinstans. Kirkemøtet må gi nye regler på de aktuelle områdene. Departementet foreslår opprettelse av et eget klageorgan – særlig for å gi klageadgang i saker der Kirkerådet har truffet vedtak.

En lovfestet klagenemnd kan være en god ordning som sikrer medlemmer, arbeidstakere og råd forsvarlig saksbehandling. Vi støtter departementet i vurderingen av at Kirkemøtet er lite egnet som organ for klagebehandling. Hamar biskop støtter departementet sitt forslag med en endret § 27.

Hamar biskop vil likevel stille spørsmål ved omfanget av saker lagt til klagenemnda. Vi går imot at klagenemnda skal behandle arbeidsrettslige spørsmål for dagens statsansatte.

Opprettelsen av en slik nemd for behandling av arbeidsrettslige spørsmål (avskjed, oppsigelse og suspensjon) gjør arbeidsgiveransvaret utydelig. For den midlertidige perioden arbeidsgiveransvaret skal ligge hos Kirkemøtet, har vi ingen grunn til å mene at ikke Kirkerådet skal ha vår fulle tillit til å forvalte dette ansvaret på en god måte. Når det i neste runde skal forvaltes av et annet organ, vil også dette organ ha vår tillit.

En eventuell opprettelse av en slik nemd sender et annet noe utfordrende signal: *en (fortsatt) todeling i behandlingen av ansatte i Den norske kirke*. Det er vanskelig å se det logiske i at det skulle være forskjell på behandling av denne type saker for en saksbehandler i KR eller på et bispedømmekontor i forhold til en saksbehandler i soknet.

Vi registrerer at departementet argumentere med at man ønsker å unngå at Den norske kirke skal komme i arbeidsretten. Det kan vi i utgangspunktet være enige i, men det er heller ikke noen ulykke. Arbeidsretten i Norge er et anerkjent organ og har tjent sin primærhensikt: å ansvarliggjøre arbeidsgivere og arbeidstakere. Den praksis bør være gjeldende også i Den norske kirke.

Klagenemnda bør behandle eventuelle klagesaker som involverer biskoper slik at ikke Kirkerådet blir satt til å behandle slike klager.

Hamar biskop støtter opprettelsen av en klagenemd for behandling av andre typer saker som departementet foreslår i høringsnotatet enn de nevnt ovenfor.

7.6 Kirkelig inndeling og bestemmelser om kirkebygg

Vedtak om opprettelse og nedleggelse av sogn, godkjenning av ny kirke og nedleggelse av kirke har direkte følger for det kommunale finansieringsansvaret. Med utgangspunkt i dette støtter Hamar biskop lovforslaget om at departementet beholder myndigheten over kirkelig inndeling og bestemmelser om kirkebygg. Vi vil samtidig understreke betydningen av at departementet delegerer mest mulig etter disse bestemmelsene til kirkelige organer.

Fremtidig finansiering av kirken

Hamar biskop er urolig over signal i høringsnotatet om at gjeldende finansieringsordning skal opp til ny vurdering. Det vil være krevende om vi som kirke på toppen av alle endringene vi går gjennom nå i tillegg skal forholde oss til økonomisk usikkerhet. Signal om å revurdere kirkens finansiering vil ikke støtte opp under kirken som en trygg arbeidsplass i en tid hvor kirken trenger forutsigbarhet og styrket rekruttering. En forutsigbar økonomi er en forutsetning for videreføring av Den norske kirke som folkekirke med nærvær over hele landet. Med begrunnelse i at vi skal være landsdekkende folkekirke bør gjeldende økonomiske finansieringsordning videreføres.

Nåværende § 15 regulerer kommunenes økonomiske forpliktelser overfor kirken. Hamar biskop foreslår at et tilsvarende innhold inkluderes i høringsnotatets forslag til § 22 som omtaler statens økonomiske forpliktelser:

Staten utreder følgende utgifter etter budsjettforslag fra Kirkemøtet:

- a) en landsdekkende folkekirke
- b) en landsdekkende trosopplæring
- c) utgifter til bispetjeneste, regionale og sentralkirkelige organer
- d) utgifter til døvemenigheter og samisk kirkeliv

Kirkemøtets budsjettforslag skal også omfatte statlige bidrag til diakoni, kirkelig undervisning, kirkemusikk i soknene, kirkevalg og andre lokale, regionale og nasjonale kirkelige formål.

Pensjonsordning

Hamar biskop støtter høringsnotatets forslag om overgangsordning for pensjonsordning og kirkens valgmulighet av fremtidig pensjonsordning. Men vi er usikker på om formuleringen «staten og kirken vurderer tiltak» i tilstrekkelig grad gir trygghet for statens ansvar for endringer i pensjonskostnader etter overdragelsestidspunktet.

Regnskapsordning

Den kommunale finansieringen av kirken utgjør ca 2/3 av kirkens økonomiske fundament. Kirkelovens § 15 regulerer kommunenes økonomiske forpliktelse overfor kirken. Det er viktig for staten å kunne vurdere om kirkeloven § 15 blir ivaretatt. Hamar biskop støtter derfor høringsnotatets forslag om at myndigheten til å gi regler om budsjettordning, regnskapsføring og revisjon for menighetsrådene og fellesrådene beholdes i departementet.

Hamar biskop mener begrunnelsen for et todelt regnskapsystem for Den norske kirke er svak. Det bør legges til rette for ensartet bruk som kan gi bedre styring, rapportering og statistikk. Dette bør utredes videre.

Merverdiavgiften

Hamar biskop mener at en fristilt kirke bør kunne bli unntatt merverdiavgift. Frivillige organisasjoner og store deler av offentlige virksomheter, herunder kommuner som står for 2/3 av kirkens finansiering er unntatt merverdiavgift. Denne ordningen har større økonomisk betydning enn hva man kan få inntrykk av i høringsnotatet.

Prostiråd

Hamar biskop støtter ikke høringsnotatets forslag om å stryke nåværende § 22 om prostiråd. Prostirådene kan ha en viktig funksjon i forbindelse med samordning av kirkelig virksomhet mellom soknene.

Videre prosess frem mot ny Kirkelov

Grunnlovens § 16 sidestiller to saker:

1. Alle har religionsfrihet og rett til å danne trossamfunn
2. Den norske kirke skal være landets folkekirke.

Av dette følger at Den norske kirke ikke kan sidestilles med de andre trossamfunnene. Den norske kirke er juridisk et trossamfunn som beskyttes av den samme trosfrihet som de andre, men samtidig er Den norske kirke pålagt særlige oppgaver og et særlig ansvar: å være landets folkekirke. Det videre lovgivningsarbeid må rette seg etter grunnloven.

Det må vedtas en egen kirkelov i tillegg til ny lov om trossamfunn. De forhold som gjelder Den norske kirke som folkekirke, kan ikke reguleres i en generell lov om trossamfunn. Det er ingen tjent med, hverken Den norske kirke, de andre trossamfunnene eller samfunnet som helhet.

Hamar biskop vil ha en egen kirkelov i stedet for en rammelov. Når Den norske kirke av staten blir tildelt oppgaven med å være folkekirke for landet, betinges dette av at Den norske kirke oppfyller visse krav som må fastsettes i lov. Det kan ikke overlates til et Kirkemøte.

Disse kravene går på hva som må til for å kunne ivareta oppgavene som en folkekirke, som er noe mer enn et vanlig trossamfunn. Fordi dette er noe mer enn det som kan gjelde for et vanlig trossamfunn, kan heller ikke innholdet i disse kravene overlates til trossamfunnets organer alene.

Saksområdene dette gjelder er: at kirka skal være landsdekkende, hvordan den organisatorisk trer fram, kravene til medlemskap må være ens og åpne (dåp), den må være demokratisk og respektere menneskerettighetene, loven må sikre en balansert maktstruktur, og prestatjenestens frihet må beskyttes.

- kirken skal være landsdekkende
- den skal ha selvstendige sokn som grunnenhet
- det skal være et fellesråd i hver kommune
- den skal ha bispedømmer med tilsyns- og utviklingsansvar
- den skal ha et nasjonalt nivå med begrenset myndighet overfor bispedømmer og sokn
- den skal ha åpne medlemskriterier (dåp)
- den skal være demokratisk
- den skal ha et samvirke mellom demokratiske organ og en selvstendig prestatjeneste (biskop)
- prestatjenestens frihet skal beskyttes

Med vennlig hilsen

Solveig Fiske
biskop

Freddy Knutsen
kirkefagsjef

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Mottakere:
Kulturdepartementet

Postboks 8030
Dep

0030
OSLO